

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

60-2

100 Státní archeologický ústav 100 let moderní archeologie v českých zemích

BRNO 2019

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 60
Volume 60

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Lumír Poláček

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Rudolf Procházka, Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Hedvika Břínková, Zdenka Kosarová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Zdeňka Pavková, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Šimon Ungerman

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Azu design, s. r. o.

Software
Software

Adobe InDesign CC

Fotografie na obálce
Cover Photography

Litovel, Masarykova ulice. Keramická plastika koníčka (obr. 67, str. 282).
Litovel, Masarykova Street. Ceramic sculpture of a horse (Fig. 67, Pg. 282).

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Čechyňská 363/19
602 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design, s. r. o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250 (Print)
ISSN 2571-0605 (Online)
MK ČR E 18648
Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2019
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Časopis je uveden v citační databázi SCOPUS a na seznamu vědeckých časopisů ERIH PLUS.
Copyright ©2019 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

KUŘIM (OKR. BRNO-VENKOV)

Ulice Knínická. Středověk, novověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

Lokalizace: S-JTSK - 1149098.30:603203.36, 1149067.08:603111.29, 1149219.21:603122.93 a 1149243.29:603200.72.

V listopadu roku 2018 uskutečnili pracovníci Ústavu archeologické památkové péče Brno, v. v. i., záchraný archeologický výzkum na pozemcích přiléhajících z jižní strany k východnímu konci ulice Knínická v souvislosti s výstavbou nové průmyslové haly. V severozápadní části skryté plochy, kde terén vystupoval z inundace potoka Kuřimka, bylo zaznamenáno 71 zahloubených archeologických objektů, které představují pokračování známé polykulturní lokality (naposledy Přichystal 2018a; 2018b).

Vrchol osídlení místa (viz oddíly Neolit a Doba železná v prvním čísle tohoto ročníku) spadá do raného středověku. Kromě jedné chaty pravoúhlého půdorysu s podlahou mírně zapuštěnou pod úroveň terénu a s nosnou křivou konstrukcí po obvodu bylo zjištěno také několik charakteristických zásobních jam. V zásepu jedné z nich byly objeveny kusy žernovu, z jiné se zase podařilo zachránit masivní vytvarovaný blok mazanice s otiskem tkaniny (obr. 65). Skutečnost, že ve všech hlubších jámách byla navzdory dlouhodobému suchu zachycena spodní voda, dokládá výraznou změnu její hladiny oproti stavu v raném středověku, která se dá vysvětlit buď tehdejší sušším klimatem, nebo postupným zanášením údolní nivy potoka Kuřimky v důsledku pokračujícího odlesňování krajiny a zvýšené eroze.

Další stopy lidských aktivit pak byly datovány do vrcholného středověku a raného novověku a souvisí nejspíše s existencí historické Kuřimi v severovýchodním sousedství lokality.

Michal Přichystal

Literatura

Přichystal, M. 2018a: Kuřim (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 59(1), 129, 193–194.

Přichystal, M. 2018b: Kuřim (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 59(2), 251.

Resumé

Kuřim (Bez. Brno-venkov), Knínická Straže. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

Obr. 65. Kuřim, ulice Knínická. Blok mazanice s otiskem tkaniny.

Abb. 65. Kuřim, Knínická Straße. Hüttenlehmfragment mit dem Gewebeabdruck.

KYJOVICE (K. Ú. KYJOVICE VE SLEZSKU, OKR. OPAVA)

Areál zámku, parc. č. 13/1, 13/4. Novověk. Zámek. Záchraný výzkum.

V prostoru parku bývalého zámku (dnes Domov pro seniory) byl proveden v září a říjnu 2018 drobný záchraný archeologický výzkum (akce NPÚ ÚOP v Ostravě č. 77/18) během výstavby kanalizace a nové ČOV.

Zámek v Kyjovicích byl postaven v roce 1783. Jednalo se patrně o novostavbu, která byla připojena k již stojícím hospodářským budovám panského statku. Do dnešní empírové podoby byl objekt přestavěn v polovině 19. století. Nádrž ČOV byla projektem situována do míst, kde stával zděný, nejspíš obytný dům. Stavba je doložena na stabilním katastru z roku 1836, na Lundwallově plánu areálu zámku z roku 1911 už chybí (Šopák 2005). Skrývka odhalila v hloubce 0,6 m pozůstatky dvou kamenných zdí a cihelného kanálku probíhajících východozápadním směrem. Na západním okraji skryté plochy byl odhalen další, tentokrát kamenný kanálek kolmý na ostatní relikt. Směřoval k obdélné konstrukci z lomového kamene (vnitřní rozměry: 1,6 m × 2,2 m, hloubka 1,0 m), v místě pravděpodobného napojení byl však terén porušen. Během pozdějšího rozšíření výkopu dále na západ byl odhalen druhý kanálek, který ústil do prostoru konstrukce čtvercovým otvorem v síle zdiva. Funkci zařízení se zatím nepodařilo zjistit. Během demolice budovy byl pravděpodobně výrazně snížen terén a následně byla zplanýrována celá plocha, zřejmě proto se ze zachycených zdí dochovaly pouze spodní řádky. Většinu nalezených předmětů tvořily střeby z nádob, případně ojedinělé kusy kachlí, které datujeme do 18.–19. století.

Barbara Marethová

Literatura

Šopák, P. 2005: Zámek v Kyjovicích a problematika stavební kultury v aristokratickém prostředí od konce 18. století do roku 1945. *Časopis Slezského zemského muzea, série B* 54(3), 222–241.

Resumé

Kyjovice (Kat. Kyjovice ve Slezsku, Bez. Opava), Schlossareal, Parz. Nr. 13/1, 13/4. Neuzeit. Schloss. Rettungsgrabung.

LAŽÁNKY (OKR. BRNO-VEKOV)

Nedvězí. Středověk. Ojedinelý nález. Povrchový průzkum.

Lokalizace: GPS: 49.2696175N, 16.3680882E

Při povrchovém průzkumu zalesněné lokality na ostrožně v trati „Nedvězí“ 1,8 km jihozápadně od středu Lažánek, našel David Chaloupka železnou sekeru a šipku (obr. 66). Po oznámení nálezu byla dne 11. 7. 2018 lokalita prohlédnuta a nebyly zjištěny žádné stopy po osídlení. Jedná se tedy o ojedinelé nálezy.

Železná šipka dlouhá 88 mm s tulejkou o průměru 12 mm, byla součástí šípku do kuše a patří k typu T2-5, do něhož jsou zařazeny šipky s kosočtvercovým průřezem hrotu. Její datování spadá do 13. až 15. století (Zimmermann 2000, 46–53). Na místo nálezu se dostala pravděpodobně v souvislosti s lovem.

Druhým artefaktem je z typologického hlediska sekera s uzavřenou týlovou tulejí obdélníkového průřezu a vějířovitě rozšířeným břitem. Celková délka předmětu činí 92 mm, délka tuleje 61 mm, průřez tuleje 36 mm × 25 mm a šíře ostří 75 mm. Okraj tulejky je zpevněn železnou manžetou širokou 20 mm až 30 mm. Podobné předměty jsou známy z celé řady lokalit a jsou běžně datovány do pozdní doby halštatské a časné doby laténské (Chytráček a kol. 2017, 603; Vích 2017, obr. 17:1–3). Velmi dobré zachování předmětu z Lažánek, však nabádá k opatrnosti při chronologickém zařazení. V době hradištní se takové předměty v depotech nevyskytují a typ I, který by tomu odpovídal, označila Andrea Bartošková jako problematický a dále se jím nezabývala (Bartošková 1986, 5, 76). Ludvík Belcredi uvádí, že podobné předměty by mohly sloužit jako loupáky či strouháky na dřevo (Belcredi 1989, 453). Až do současnosti se používají v lesnictví odkorňovače (německy Schäleisen, polsky korowarka), které však mívají rovné ostří a někdy jsou mírně prohnuty tak, aby respektovaly

tvar kmene stromu (Gerth 2008). Navíc tyto odkorňovače bývají mírně podélně asymetrické tak, aby lépe přiléhaly ke kmeni stromu.

Vzhledem k tomu, že sekery s uzavřenou nebo i otevřenou týlovou tulejí se poměrně často nacházejí v lesích jako ojedinelé nálezy (Kuča, Ženožičková 2018; Chytráček a kol., obr. 13:1; Vích 2017, obr. 1–4; Bartík 2016, 237), bylo by třeba nalézt kritéria, která by umožnila odlišit pravěké a případné středověké či novověké nálezy. Dále by bylo třeba se zamyslet nad reálným využitím těchto artefaktů.

Josef Unger

Literatura

Bartík, J. 2016: Břestek (okr. Uherské Hradiště). *Přehled výzkumů* 57(1), 237.

Bartošková, A. 1986: *Slovanské depoty železných předmětů v Československu*. Studie Archeologického ústavu ČSAV v Brně 13(2). Praha: Academia.

Belcredi, L. 1989: Terminologie, třídění a kód středověkých kovových předmětů. *Archaeologia historica* 14, 437–472.

Gerth, S. 2008: Über Pflug- oder Ackerreuten und Rindenschäler auf Steinkreuzen und Kreuzsteinen. *Pomniki Dawnego Prawa* 2008(1), 36–41.

Chytráček, M., Chvojka, O., John, J., Michálek, J., Stránská, P., Šálková, T. 2017: Lidská oběť z pozdní doby halštatské v jižních Čechách? K interpretaci nálezů pod výšinnou lokalitou starší doby železné na Vraném vrchu u Spolí, okr. Český Krumlov. *Archeologické rozhledy* LXIX(4), 583–628.

Kuča, M., Ženožičková, I. 2018: Horní Kounice (okr. Znojmo). *Přehled výzkumů* 59(1), 191–192.

Vích, D. 2017: Doba laténská v severní části Boskovické brázdy ve světle drobných kovových nálezů. *Archeologické rozhledy* LXIX(4), 629–671.

Zimmermann, B. 2000: *Mittelalterliche Geschossspitzen. Kulturhistorische, archäologische und archäometallurgische Untersuchungen*. Schweizer Beiträge zur Kulturgeschichte und Archäologie des Mittelalters 26. Basel: Schweizerischer Burgenverein.

Resumé

Lažánky (Bez. Brno-venkov), „Nedvězí“. Mittelalter, Neuzeit (?). Lesefund.